

A D A M K A Y

*Oh sa
piiha(de) vahetus!*

Inglise keelest tõlkinud Krista Kallis

 TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:
Adam Kay
„Twas the Nightshift Before Christmas“
Picador / Pan Macmillan, 2019

Esmakordselt ilmunud kirjastuse Macmillan Publishers International Ltd
kaubamärgi Picador all, 2019

Eestikeelne tõlge © Krista Kallis ja Tänapäev AS, 2020

Toimetanud Anu Vane

Kujundanud Virge Ilves

ISBN 978-9949-85-873-6

www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

Minu vanematele

(Tegelikult see pole mu vanematele. Nad niikuinii ei loe pühendusest edasi ning arvatavasti sellest piisab, et mind uuesti pärijate nimekirja kanda.)

Mu kirjastajad jälgivad endiselt valvsalt, et neid ega mind mu raamatute pärast vangi ei pandaks. Et seda kõige kindlamalt tagada, on nimed, kuupäevad, isiklik informatsioon ja kliinilised detailid muudetud. Eelmises raamatus asendasin kõik tegelikud nimed Harry Potteri vähemtähtsate tegelaste omadega. Midagi niisugust ma enam ei tee.¹

---

¹ Sel korral on nad kõik võetud filmist „Üksinda kodus“.

SISUKORD

Sissejuhatus	5
Esimesed jõulud	13
Teised jõulud.....	33
Kolmandad jõulud.....	55
Neljandad jõulud.....	77
Viiendad jõulud	101
Kuuendad jõulud.....	123
Viimased jõulud	147
Teistmoodi jõulusõnum	153

SISSEJUHATUS

Jõulud tähendavad neid männilõhnalisi ja karda tulvil vabu päevi, kus – meeldigu või mitte – kõik lihtsalt peatub. See on ajutine apokalüpsis, kus igapäevased normid asendatakse palavikulise unistusega rõõmust ja heasoovlikkusest, kus üheks lõpmatult pikaks nädalaks visatakse tüütu rutiin aknast välja ning asendatakse veidrate kohustuslike rituaalidega.

Olete sunnitud mängima lauamänge oma perekonnaga, nonde veresugulastest võõrastega, keda ülejäänud aasta vältel tahtlikult väldite. Pugite toitu nii, nagu oleks tegu võistlusspordiga, kus iga liha- või juustukilo viib teid järgmisele tasandile. Ja selleks, et taluda seda pidevalt kasvavat pinget, mida näost näkku suhtlus esimese astme sugulastega kaasa toob, ei piirdu teie suhe alkoholiga enam kerge flirdiga, vaid pigem kaldub tugevalt sadomasohhismi.

See on iseäralik versioon tegelikust elust – alternatiivne reaalsus, kus rõõmus meel on kohustuslik ning ilmselt saavutatakse ainult kombinatsiooniga šaraadidest,

kõrvetistest, viha ohjamisest ja diivanilamatistest. Ja kõik see saab võimalikuks, sest tänu väikesele Jeesus-lapsukesele pole teil enam tarvis tööle minna. Nojah, *enamikul* teist pole vaja.

Riikliku tervishoiuteenistuse eesliini Kristuse suurele kõik-mida-suudate-süüa-sünnipäevapeole kahjuks ei kutsuta. Meditsiinipersonali jaoks on jõulud üleilmselt vaid üks järjekordne päev teiste seas.

Kuna jõulud saabuavad vaid kord aastas – ja põrgu päralt, selle eest peab tänulik olema –, käib jõuluajaga kaasas enam haigladraamat, kui õiglane oleks. Pidupäevagripid ja kopsupõletik hoiavad rakkes hingamisprobleemidega tegelevaid meeskondi, noroviirus ja toidumürgitus on hooaja külalisstaarid seedetrakti arstide jaoks. Endokrinoloogid lohistavad patsiente välja lihapiirukaist tingitud diabeetilisest koomast ja ortopeediapalatid on tulvil patsiente, kes on jääle varisenud, puusad puruks nagu küpsised pakis.

EMO osakondades rühmatakse tööd rohkem kui kalkunifarmides, põhjuseks hooletult lendu lastud šampusekorkidest sinised silmad, röstimispannidest tekkinud põletused lihavatel käsivartel ning lapsed, kes on end pöranud, kihutades trepist alla Scalextrici komplekti sisaldanud kingikarbis. Rääkimata jõulutuledelt saadud elektrilöökidest, trahheasse kinni jäänud kalkuniluudest ja ettevaatamatul pastinaagihakkimisel otsast lõigatud sõrmedest. Roolijoodikute hulk kerkib taevasse, sageli sõna otseses mõttes.

Ja siis muidugi veel see veresaun, kui pered jõuavad murdepunkti – tavaliselt mingil ajal kuninganna kõne ja hilisõhtuse meelelahutusprogrammi vahel. Jõulujookide ja puuvõõriku mõjul prahvatavad elutubades üle kogu riigi *crime passionels* nagu vägevad džinnid ning ikka veel kleepuvad lõikenoad leiavad tee lähimasse rassisti-kalduvustega onusse.

Veetsin enamiku oma meditsiinikarjäärist sünnitusabi ja günekoloogia alal. Sünnitusvaludes emal pole võimalust paariks päevaks koju jääda, et „näha, kas asi paraneb“, ning samas on günekoloogias täheldatav kindel tõusutrend objektide puhul, mis munaliköörise julgustatuna on iga-sugustesse avaustesse sisenenud ning sattuvad raskustesse, kui püüavad sealt jälle välja pääseda.

Ja siis veel see südantlõhestav värk. Keskklassi jõulu-laupäevane vanaema-hülgamine – tuuakse oma vanaldased või nõdrad sugulased haiglasse mingi uduse fabritseeritud kaebusega, et ise pühendada paar järgmist päeva korralikule peopanemisele, mida ei sega vanemate eest hoolitsemise kammitsad.

Tõugatuna äärmustesse John Lewise kampaania-test, Instagrami uhkustajatest ja sellest kohutavast Paul McCartney laulust, mis aina meelde tuletab, et kõigil teistel on lihtsalt imetore jõuluaeg, leiavad paljud patsiendid, et on liig mis liig antud aastaaega taluda ning neil on tarvis kasutada meie julmalt alarahastatud vaimse tervise järelevalve teenuseid. Ja ehkki selleks, et armastatu

kaotada, pole hea ükski aeg, on pidude ajal eriti õudne leinata, sest kogu see ülemaailmne rõõm on lihtsalt nii kõikehõlmav ja ahistav.

Talvine tervisekriis satub igal aastal pealkirjadesse, kuid pidude ajal pigistab meedia – kes ei taha kuseda teie Baileysi klaasi – silma kinni, toites meid selle asemel nunnude lugudega polaarkarust, kes on kukerpalli teinud, või mõnest kuninglikust põngerjast, kes karusnahaga ääristatud kõrgmoerõivais kirikusse stardib. Kuid nagu te ei muutu nähtamatuks, kui käed silmadele panete, ei kao ka patsiendid kusagile ning kiirabiautod on ikka EMO juures rivis nagu veoautod Calais's. Ja ka personal on endiselt kohal, pidades oma elukutset tähtsamaks kui puhkus. Pole olemas reservteenistust, mitte mingit Roheliste Jumalannade¹ brigaadi, mis annaks tervishoiuprofessionaalidele veidi puhkeaega. Selle asemel jagavad 1,4 miljonit riikliku tervishoiuteenistuse töötajat omavahel vahetused ja pühendavad absurdset rõõmutud tundeid sellele, et meie, ülejäänud, ühes tükis uude aastasse jõuaksime.

Neist seitsmest jõulupühade perioodist, mil olin praktiseeriv arst, veetsin kuus palatites. Mitte et ma otseselt tahtnud oleks, aga selle tingis asjaolude juhuslik kokkulangemine. Ennekõike mõtlesid kõik, et kuna ma olen juut, ei ole mul eeldatavasti vähimatki selle vastu, et töötada

---

¹ *Green Goddesses* ehk otsetõlkes Rohelised Jumalannad – tuletõrjeautod Bedford RLHZ. – Tõlkija märkus.

päeval, mis on aasta kõige vähem juudilik päev. Ja et asi selge oleks, siis kõik need inimesed, kes arvasid, et ma olen juut – neil on õigus, ma olingi juut. Siia maani olen, ehkki mitte nii tõsiusuline. Ma olen selline juut, kellel on jõulupuu, kes ei käi sünagoogis ja kes tegelikult pidi seda lauset kirjutades guugeldama sõna „sünagoog“ õigekirja. Ja pealegi, ma ei usu jumalat, mida kohusetruumad usklikud minu teada üldiselt teevad. Aga kolleegide silmis olin ma ikkagi piisavalt juut, et hea meelega ohverdada iga-aastane 24-tunnine TV ja toidu mitmevõistlus suurema heateo nimel.²

Lisaks sellele polnud mul – ja pole tõesti ikka veel – ühtegi last. Et jõulud on aeg, mil olla koos laste ja kõigi teistega, siis tõusid väikeste lastega meditsiinitöötajad tähtsuse poolest jõulukuuse tippu ning said vaba päeva. Ma ei pannud seda neile pahaks, ehkki mõnda aega pidasin plaani leiutada endale mingi mugav, aga kujuteldav järeltulija. *Tegeliku* vanemaksolemise tänamatu töö olnuks arvatavasti äärmiselt kulukas, stressirohke ja ebatõhus moodus, selleks et samal päeval jõulukapsaste kallale asuda kui kõik teised.

Nooremearsti väljaõppe rändava iseloomu tõttu töötasin igal jõuluajal erinevas haiglas, seega ei saanud ma tõsta protestikisa ja kaevelda, et möödunud aastal olin samuti tööl. See oleks olnud nagu keelduda ostmast esimest

---

² Miskipärast polnud mu juudistaatusest mingit kasu selleks, et laupäevad tööst vabaks saada. Nii palju siis tagakiusamisest.

ringi jooke seetõttu, et nädal varem tegid välja viimase joogiringi, aga täiesti teistele sõpradele. Pubis, mis asub 140 km kaugusel.

Muidugi, mul oleks olnud rohkem õnne, kui oleksin vahetused ise organiseerinud – vahetuste korraldajad said alati kahtlaselt kerged vahetused. Kuid värvikoodidega paberilehed pole kunagi olnud mu tugevaim külg ja hind, mis organiseerijatel selle privileegi eest maksta tuli, paistis vaeva mitte väärivat. Eelistasin veeta oma niigi nappi vaba aega partneriga, aga mitte vihaste telefonikõnedega liiga saanud kolleegidelt ning maadelda #VALUE! vigadega Exceli tabelis. Pealegi, isegi kui tõesti õnnestubki vältida esimest jõulupüha, siis peaaegu kindlasti pannakse sind öövahetusse või siis töötad teisel jõulupühal või vanaaasta õhtul. Haiglad püüavad jõulude ajal tööle panna minimaalsel hulgal arste, keda on vaja, et kindlustada turvaline ravi, kuid kuna „minimaalne hulk“ kujutab endast tavaliselgi päeval parimat võimalikku stsenaariumi, siis on siin üsna raske vahet näha.

Lõpuks tuleb need sitased vahetused ju kellegagi täita ja mitte kellelgi ei õnnestu neid kõiki vältida. Nooremarsti šansid saada jõulude ajal vabaks terve nädal on sama suured kui omada sellist summat, mis lubaks veeta aega Mustique'i saarel, rüübates viinakokteili teisel pool basseini Bernie Ecclestone'ist. Või Jeremy Huntist.

Niisiis järgnevad mu päevikud haiglas veedetud jõuludest, kus tegelesin laste ja nipsasjakeste eemaldamisega

erinevatest kohtadest, kus nad end kinni jäänuna leidsid.³
Aga ega kogu see aeg nii halb olnudki. Vähemalt oli mul
vabandus mitte pere rüpes aega veeta.

---

³ Mu esimeses raamatus „See teeb haiget“ olid kõige tavalisemad põhjused, miks päevikusissekanded välja jätsin, et miski oli „liiga vastik“ või „liiga jõululik“. Käesolevas raamatus püüan seda kompenseerida.